

Årsmelding Faggruppen for kjemiens historie 2025

Faggruppen arbeider for å øke kjennskapet til kjemiens historie i Norge og er et bindeledd til tilsvarende grupper i andre land. Antall medlemmer av faggruppen er 93 pr. 31.12.25, en økning på fem medlemmer fra i fjor.

Styret i faggruppen har i 2025 bestått av: Annette Lykknes (leder), Leiv K. Sydnes (nestleder), Lars Thomas Wold og Jonas Persson (styremedlemmer), samt Marit Røyne (varamedlem).

I løpet av 2025 har det blitt avholdt fire styremøter på Zoom. I tillegg har leder og nestleder hatt to Zoom-møter med representanter fra Blaafarveværket for å planlegge seminar i forbindelse med EuChemS Landmark Award i juni. Nestleder representerte faggruppen på Rådsmøtet i NKS i april.

Årsmøte 2024 og medlemsmøte vinteren 2025

Årsmøtet for 2024 ble avholdt 3. februar 2025 i Kulturhistorisk Museums (KHM) lokaler på Økern. Etter årsmøtet ble det arrangert et medlemsmøte om Oseberg-tekstilene, etterfulgt av en omvisning i SciCult-laboratoriene.

Førsteamanuensis og kjemiker ved KHM, Hartmut Kutzke, åpnet programmet med en introduksjon til *TexRec*-prosjektet («Virtual Reconstruction, Interpretation and Preservation of the Textile Artefacts from the Oseberg Find»). Deretter fulgte et foredrag av professor i arkeologi Marianne Vedeler, som presenterte tolkninger av motivene på billedvevene. Postdoktor Davit Gigliashvili redegjorde videre for hvordan tekstilfragmenter kan rekonstrueres ved hjelp av maskinlæring og kunstig intelligens.

Avslutningsvis ga postdoktor Jennifer Wakefield, sammen med Kutzke, en innføring i utviklingen av en ny generasjon bevaringsmetoder basert på polysakkarider og bioinspirert lim for konservering av fibre i arkeologiske ullstoffer. Wakefield presenterte også en oversikt over avanserte analyseteknikker brukt for å karakterisere pigmenter og fargestoffer i fragmenter av arkeologiske billedvev.

Et sammendrag fra møtet er publisert i *Kjemi* 2/2025.

Symposium på Blaafarveværket sommeren 2025

Blaafarveværket ble i 2024 tildelt EuChemS Historical Landmark Award for 2023 som en anerkjennelse av betydningen det har hatt for teknologiutvikling og produksjon av blåfarge fra kobolt, og for å synliggjøre anvendt kjemi som del av den europeiske kulturarven.

Faggruppen var initiativtaker til nominasjonen på vegne av Norsk Kjemisk Selskap, og arrangerte symposium sammen med Blaafarveværket 21. juni 2025. Symposiet, som bestod av syv foredrag av fagpersoner fra inn- og utland, favnet bredt, fra mytologi og gruvedrift (Hjalmar Fors) og bergverkshistorie (Bjørn Ivar Berg) via oppdagelse av grunnstoffer (Annette Lykknes) og arsenikkproduksjon på Blaafarveværket (Lasse Hermansen Bjørnland) til forskning på Blaafarveværkets «fingeravtrykk» i porselen og andre produkter (Andrew Shortland) og bruk av kobolt til utforsking av verdensrommet (Gunstein Skomedal). EuChemS-president Angela Agostiano gjorde rede for landemerke-programmet.

Etter symposiet ble plaketten høytidelig avduket med innlegg av Torkild Jemterud (Abels Tårn), Brigitte Van Tiggelen (leder av priskomiteen) og EuChemS-presidenten. Tone S. Steinsvik, direktør for Blaafarveværket deltok også.

Helt til slutt fikk deltakerne omvisning i koboltgruvene ved Blaafarveværkets historiker Lasse Hermansen Bjørnland og et kort besøk ved Kittilsen-museet, ledet av Blaafarveværkets kunsthistoriker Sverre Følstad.

Rapport fra møtet ble publisert i *Kjemi* 4/2025.

Medlemsmøte i Bergen høsten 2025

I samarbeid med Bergens avdeling av NKS ble det arrangert medlemsmøte ved Universitetsmuseet ved UiB 5. november 2025. Museet bød på et rikholdig program om konserveringsarbeid i samlingene, med vekt på kjemi-relaterte utfordringer, med foredrag av Camilla Nordby, Ruth Murgatroyd og Hana Lukesova.

Det ble servert kaffe og bakst, og til slutt fikk medlemmene omvisning i jubileumsutstillingen som feiret museets 200-årsjubileum med vekt på samspillet mellom Universitetets fagpersoner og de natur- og kulturhistoriske samlingene.

Representasjon

Annette Lykknes er NKS sin representant i Division of History of Chemistry (EuChemS), som hun også leder, samt i IUPACs Committee on Chemistry Education. Leiv K. Sydnes er tidligere president for IUPAC og NKS og er Titular Member (TM) i IUPACs CHEMRAWN-komiteé (Chemical Research Applied to Worlds' Needs), som han også tidligere har ledet.

Annette Lykknes er med i programkomiteen for 10th EuChemS Chemistry Congress (ECC10), som skal finne sted i Antwerpen i juli 2026, og medansvarlig for temaet «Responsible Chemistry for Society: Education, Ethics, History & Cultural Heritage».

Bidrag til bladet *Kjemi*

Hver faggruppe har ansvar for å levere bidrag til tre nummer av bladet *Kjemi* hvert år. I løpet av 2025 har medlemmer av faggruppen fått inn syv faggrupperelaterte artikler til *Kjemi*, fordelt på fem nummer.

Økonomi

Faggruppen har 62884 kroner på konto per 31.12.25. Styret har brukt netto 12960 kroner i løpet av året.